

13. Corespondența petrină: 1-2 Petru

Corpusul petrin al NT conține epistolele 1 și 2 Petru și pune cititorul față în față cu mărturia și încurajările marelui apostol al iudeilor și al Neamurilor, prin două texte paradoxale: cele două scrisori se deosebesc destul de mult (limbaj, lungime) și totuși au multe caracteristici comune (teme comune, stil asemănător, abordări similare). Cele două epistole sunt scrise într-un stil succint, compact, și dovedesc preocupări eschatologice și apocaliptice – ceea ce le încadrează bine în gândirea și predicarea secolului 1 îH, și aduc în discuție diverse detalii despre viața, moartea și învierea lui Hristos, unele nefiind menționate în alte cărți ale NT (cf. coborârea în Hades a lui Hristos, 1 Petru 4:18-22); amândouă cuprind un număr important de îndemnuri bazate pe învățătura VT – și nu numai (există referiri indirecte la literatura intertestamentară, de exemplu, la cartea 1 Enoh, cf. 2 Petru 2:4), și anticipează curajos, cu anumite detalii, sfârșitul lumii prezente (2 Petru 2:1-10, 3:1-10).

În privința subiectelor apocaliptice, ele sunt asemănătoare cu abordarea lui Pavel din 1-2 Tesaloniceni. Apoi, ca și aceste două scrisori, și 1-2 Petru dovedesc o anumită asimetrie, o inegalitate pronunțată în lungime: 1 Petru este mai lungă și mai bogată în învățături, iar 2 Petru, mai scurtă, cu un vocabular și o problematică diferite de cele din 1 Petru (tocmai de aceea, s-au pus unele semne de întrebare cu privire la

autorul său: poate fi Petru, un secretar al lui Petru, vreo altă persoană din cercul său pastoral, vreun alt intermediar).¹

Există însă legături puternice între prima și a doua epistolă: teme comune, o folosire educată a retoricii eleniste, un aspect testamentar comun.²

În particular, 1 Petru a primit acest nume tocmai din cauză că cealaltă epistolă se autointitulează „cea de a doua epistolă” (2Pt 3:1). Ambele epistole sunt atribuite în mod explicit lui Petru, în interiorul mesajului lor, conțin salutări similare și dovedesc un interes similar față de evenimentele și încurajările din VT (ex. despre Noe, 1Pt. 3:20 și 2Pt 2:5).³

Un detaliu remarcabil care contribuie și el la discuția legată de autorul epistolei 2 Petru și de împrejurarea scrierii ei, este relația sa literară remarcabilă cu epistola lui Iuda (au aceeași tematică generală, vocabular comun, tip de argumentare aproape identic, lungime relativ apropiată), ceea ce a suscitât diverse ipoteze și interpretări (2 Petru și Iuda reprezintă un al treilea caz de problemă sinoptică în NT, după evangheliile sinoptice și paralelismul Efeseni-Coloseni; este posibil ca ele să reprezinte un caz de succesiune literară și influență cronologică, dar este posibil să reprezinte și două exemple asemănătoare, relativ independente, de predicare apostolică comună, de îndemnare pusă de acord între apostoli, așa cum se obișnuia în primul secol după Hristos).

¹ 1 Petru folosește, de exemplu, termenul *apokalupsis* (arătare, descoperire) ca să se refere la venirea Domnului, iar 2 Petru folosește *parousia* (arătare, venire). 2 Petru folosește mai multe repetiții.

² O statistică riguroasă arată că vocabularul comun include 153 de cuvinte (ceea ce este remarcabil, având în vedere întinderea redusă a scrisorilor). Vocabularul specific este, însă, de asemeni, bogat: 543 de cuvinte caracteristice lui 1 Petru și 399 caracteristice lui 2 Petru (R. R.P. Martin, *New Testament Foundations: A Guide for Christian Students*, vol. 2 (Grand Rapids: Eerdmans, 1978), 387).

³ J. Barton și J. Muddiman, *The Oxford Bible Commentary* (London: Oxford University Press, 2001).

13.1 Epistola 1 Petru: Biserica în suferință

Destinatar, autor și datare

În prima sa epistolă, Petru se adresează creștinilor din cinci provincii ale Asiei Mici (Pont, Galatia, Capadocia, Bitinia, Asia, 1 Pt 1:1), ceea ce dovedește caracterul catolic – general (sobornicesc), al scrisorii. Ei sunt creștini veniți la credință dintre păgâni (1:14, 18, 21; 4:3), dar sunt prezentați ca un nou popor al lui Dumnezeu, împrăștiat în imperiul roman, ca o nouă diaspora, ca o preoție sfântă (1:1, „celor aleși care trăiesc ca străini în diaspora”, cf. 2:9). Ei sunt confrunțați cu persecuția și, în contextul acesta, cu suferința (o izbucnire mai puternică a discriminărilor și persecuției, cf. „o încercare de foc”, din 4:12, și judecata care începe de la casa lui Dumnezeu, în 4:17), dar Petru îi îndeamnă să dea o mărturie bună de cinste și supunere civică (1:15, 2:12, 2:13-17; 3:15-16; 4:15-16).

Petru se identifică pe sine din primul verset, ca apostol al lui Isus Hristos (titulatura este mai puțin încărcată decât în scrisorile lui Pavel) și face apel la autoritatea sa apostolică atunci când sfătuiește sau cere ascultare de la cititorii săi (2:11, 5:1, 12, când folosește verbul *parakaleo*, „vă îndemn, insist” etc.). Tonul general este unul de sfătuire plină de autoritate și amintește de tonul scrisorilor pastorale ale lui Pavel, precum și de interesul acestuia în organizarea bisericilor locale și de subiectul așteptării celei de a doua veniri a Domnului și a zilei judecării (cf. 1-2. Tesaloniceni, 1-2 Timotei, Tit).

Scrisoarea este citată de un număr destul de mare de autori din primele secole după Hristos. Astfel, există paralele la Clement,⁴ precum și la Ignațiu, Barnaba și *Păstorul* lui Hermas, însă nu toate sunt acceptate ca citate clare sau ca referințe la 1 Petru (conform lui Eusebius, mărturii despre 1

⁴ Clement, *Paedagogus*, 1.6; *idem*, *Stromata*, 3.11, 3.12, 3.18 etc.

Petru au dat la începutul sec. 2 și Papias și Polycarp, respectiv, despre 1 Pt. 5:14).⁵

Irineu (180),⁶ Origen, Tertullian, Eusebius din Cezareea (325),⁷ considerau că Petru este autorul scrisorii.

Începutul secolului 20, dominat de raționalism, a adus cu sine diverse obiecții față de această poziție, dar în general se poate admite că suspiciunile ridicate cu privire la proveniența petrină a acestei epistole nu sunt nerezolvabile (s-a obiectat că Petru nu ar fi putut scrie credincioșilor din Asia Mică, deoarece Pavel se ocupa de ei – dar delimitările de sfere de influență nu erau atât de drastice; apoi, s-a spus că stilul și tonul sunt prea apropiate de cele ale scrisorilor lui Pavel⁸ – dar exista se pare, un fond comun, apostolic pentru acest tip de scrisori (și epistolele lui Iuda sau Iacov se apropie de acest vocabular); s-a obiectat că vocabularul apocaliptic indică o scriere târzie și că,

⁵ Cf. citate de Bigg, C. *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of St. Peter and St. Jude* (Edinburgh: T&T Clark, 1902), 8-15; cf. J.W.C. Wand, *The General Epistles of St. Peter and St. Jude* (London : Methuen, 1934), 8-9; Eusebius, *Istoria Bisericii* 2.15.2 (c. 325): „Clement în cel de al șaselea rezumat (*hypotyposis*) citează (această) istorisire, și lui i se alătură în mărturie și episcopul din Hierapolis pe nume Papias, anume că Petru îl menționează pe Marcu în prima epistolă, despre care ei spun că a compus-o chiar în Roma, precum și că el (Petru) indică aceasta numind orașul, în mod metaforic, Babilon, prin aceste (cuvinte): "Cea care este în Babilon, aleasă împreună cu voi, vă trimite salutări și, la fel, și Marcu, fiul meu". B. M. Metzger nu consideră însă că paralelele din 1 Clement, Barnaba etc., reprezintă citate ferme din 1 Petru (*The Canon of the New Testament*, 1987), p. 62. Cf. D. Guthrie, *New Testament introduction*, Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 1996, 760. Diversi autori, de-a lungul timpului – și mai ales la începutul secolului 20, au exprimat îndoieli cu privire la paternitatea petrină a acestei epistole (cf. R. Perdelwitz, B. H. Streeter, H. Windisch, H. Preisker, F. L. Cross).

⁶ Irineu, *Împotriva ereziilor*, 4.9.2; 4.16.5; 5.7.2

⁷ Eusebius scrie că Origen avea următoarea opinie: „Petru, pe care porțile Hadesului nu îl vor birui, a lăsat o epistolă recunoscută și, se poate, chiar o a doua epistolă, disputată însă.” (Origen, citat de Eusebius, *Istoria Bisericii*, 6.25.8). Cf. Tertullian, *Scorpiace*, 12.

⁸ W.G. Kümmel, *Introduction to the New Testament*, London: SCM, 1975, 424.

de exemplu, denumirea „Babilon” (5:13) care este una criptică, referitoare la Roma, nu a fost folosită decât după anul 70 AD – dar apocalipticul este chiar matricea creștinismului (E. Kaesemann) și nu se pot pune granițe drastice limbajului etc.; pe de altă parte, este adevărat că epistola nu apare în canonul Muratori, sec. 2, dar se consideră că aceasta este o scăpare a redactorilor exact la momentul când se trecea de la o categorie de cărți la alta, de la epistolele lui Pavel la celelalte epistole, așa cum se poate vedea și din indentarea rândului la 1 Petru, în codexul Claromontanus, sec. 3; în final, faptul că limba greacă este una cultivată, elegantă, plină de expresii rare, *hapax legomena*, pare infirmă scrierea epistolei direct de către Petru, dar poate fi explicată și prin intervenția unui secretar ca Silvanus, sau a unui revizor).⁹

Dacă este scrisă de Petru, atunci epistola se încadrează în perioada 64-67 și locul scrierii este Roma (la care se face referire cu prin numele simbolic și apocaliptic, Babilon, 1 Pt. 5:13; scrisoarea tratează teme apropiate de cele din epistola lui Pavel către romani – supunerea față de autorități, trăirea prin credință, mărturia în societate etc., astfel că se poate presupune o zonă asemănătoare pentru originea scrisorii, undeva, în Roma). Dacă nu este scrisă de Petru (cca. 64, sub Nero), ci de un secretar sau de un colaborator de al său, care îi transmite mesajul la interval de două sau trei decenii după

⁹ Cf. E. Eve, „1 Peter”, în Barton și Muddiman, *Oxford Bible commentary*; J. H. Elliott, „The Rehabilitation of an Exegetical Step-Child: 1 Peter in Recent Research,” *JBL* 95 [1976] 243–54, J.R. Michaels, *1 Peter*, WBC 49 (Dallas, TX: Word, 2002), xxxi. Totuși, există și reflexe apostolice credibile în 1 Petru, de exemplu, Vechiul Testament este citat din Septuaginta (LXX) care era scriptura greacă în uz la data aceea (cf. LXX ca scriptură în *gegraptai*, 1:16; *en grafe*, 2:6), apoi citatele din LXX: 1:16 din Lev 19:2; 2:6 din Isa 40:6-8, 1:24-25 din Isa 40:6-8 și 3:10-12 din Ps 33:13-17 (MT Ps 34). Cf. P. J. Achtemeier, *1 Peter: A Commentary on First Peter*, Minneapolis, MN: Fortress, 1996, 5-7.

moartea sa,¹⁰ atunci prezența temei suferinței, a persecuției, și interesul apocaliptic ar indica fie perioada anilor 70-90, sub Domițian,¹¹ fie perioada 100-120, când au loc persecuțiile din timpul lui Traian.¹²

Fapt este că apostolii foloseau destul de des secretari în redactarea scrisorilor lor (în 1 Pt. 5:12-13, sunt amintiți Silvanus și Marcu, probabil Ioan Marcu – pe care și Pavel îl numește fiu în credință), dar intervenția unui secretar nu este în sine o dovadă a redactării târzii, deoarece ei puteau scrie, la rugămintea apostolului, exact în perioada dorită de acesta.

Structura epistolei

Așa cum s-a observat, 1 Petru dovedește o anumită familiaritate cu regulile retoricii grecești.¹³ Aceasta se observă în argumentul și structura epistolei, care urmează regulile generale ale epistolei eleniste dar folosește și structuri mixte, cum ar fi repetarea succesiunii argument - sfătuire (*probatio-exhortatio*) în partea centrală a mesajului:¹⁴

Praescriptio

Superscriptio 1:1a, Petru, apostol etc.

¹⁰ Michaels, *1 Peter*; E.G. Selwyn, *The First Epistle of St. Peter* London: Macmillan, 1958. F.W. Beare, *The First Epistle of Peter*, ed. 3a Oxford: Basil Blackwell, 1970.

¹¹ D.L. Balch, (1981), *Let Wives Be Submissive: The Domestic Code in 1 Peter*, SBLMS 26, Chico, CA.: Scholars Press, 1981; E. Best, *1 Peter*, NCB, London: Marshall, Morgan & Scott, 1971; J.H. Elliott, *A Home for the Homeless*, London: SCM, 1982.

¹² A. v. Harnack, *Beitrage zur Einleitung in das Neue Testament* Leipzig: Hinrichs, 1908; la fel, mai recent, și alți autori, cum sunt P. J. Achtemeier, W.G. Kümmel, E. Eve etc.

¹³ Achtemeier, *1 Peter*, p.6.

¹⁴ H.G.B. Combrink, „The Structure of 1 Peter,” *Neotestamentica* 9 (1975): 34-63; Cf. și structura propusă de F. Just, S.J., http://catholic-resources.org/Bible/NT_Letters.htm, 30 mai 2007. Argumentul în două părți este observat și de E. Eve, „1 Peter”, *Oxford Bible commentary*.

Adscriptio 1:1b-2a, Către cei din Diaspora și

din Asia Mică

Salutatio 1:2b Har și pace

Proemium 1:3-12 Mulțumire pentru viață nouă, nădejde vie

Conținut

Partitio 1:13-16 Îndemn la sfințenie

Probatio 1:17-4:19 Creștinii sunt poporul ales

Narratio 1:17-25 Istoria mântuirii noastre

Probatio A, 2:1-10 Temelia sfințeniei Bisericii este Isus

Exhortatio A, 2:11-3:12 Regulile casei creștine

Probatio B, 3:13-3:22 Modelul Bisericii ce suferă este Isus

Exhortatio B, 4:1-19 Încurajare la o viață curată după modelul lui Isus

Încheiere

Exhortatio 5:1-9 Modelul păstorilor este Isus, Păstorul cel Mare

Eucharisto 5:10-11 Rugăciune de mulțumire

Salutatio 5:12-14 Salutări personale

Tema suferinței și a mărturiei în vreme de persecuție este o temă centrală în această epistolă și S. Motyer împarte scrisoarea, de exemplu, bazat pe motivul acestei teme:

I. Cum să faci față suferinței, ca un creștin (1:1–2:10)

A. Moștenirea ascunsă (1:1–9)

B. Pregătire pentru acțiune (1:10–2:3)

C. Casa din cer (2:4–10)

II. Trăim în lume, dar nu suntem ai lumii (2:11–3:12)

A. Luptele din sufletul creștinului (2:11–12)

B. O viață supusă autorităților (2:13–3:7)

C. Personalitatea comunității de creștini (3:8–12)

III. Suferința – un drum spre glorie (3:13–4:19)

A. Suferința nedreaptă (3:13–22)

B. Viața trăită curat, pentru Dumnezeu (4:1–11)

C. Luând parte la suferințele lui Hristos (4:12–19)

IV. Sfaturi finale și salutări (5:1–14)¹⁵

J. R. Michaels remarcă trei părți principale în structura epistolei:

(a) identitate: 1:13-2:10;

(b) responsabilitate: 2:11-4:11;

(c) conducere: 4:12-5:11;

Se poate observa că aceste trei părți sunt delimitate printr-una și aceeași expresie: „preaiubiților” (*agapetoi*), din 2:11 și 4:12.16 . Din punct de vedere formal, cele trei părți sunt încadrate de introducere (1:1-12) și încheiere (4:13-14).

Temele generale ale Epistolei 1 Petru

1 Petru conține numeroase teme majore dintre care amintim câteva în paragrafele următoare (vezi, J.R. Michaels):

¹⁵ S. Motyer, „1 Peter”, în W.A. Elwell (ed), *Evangelical Commentary on the Bible*, Grand Rapids, MI: Baker, 1996, c. 1989, vol. 3, 1 Pt. 1:10.

¹⁶ 1 Pt 4:12 este interpretat și ca o rupere, ca o fragmentare a argumentului epistolei, fără ca integritatea teologică să fie pusă în primejdie (cf. J.R. Michaels).

1. Creștinismul nu amenință ordinea socială a imperiului roman:

Creștinii sunt copiii ascultători ai lui Dumnezeu (1:14), un neam ales, o preoție regală, un popor sfânt, poporul lui Dumnezeu (2:9-10)

Îndemn la viață sfântă, pentru că Dumnezeu este sfânt (1:15; 4:1-6)

Iubire creștină, unii față de ceilalți (1:22; 3:8; 4:8-11)

Respectarea autorității imperiale (2:13-17)

Folosirea înțeleaptă a libertății (2:16; cf. Gal 5:13)

1 Petru conține și un set de reguli pentru traiul în familia (casa) creștină, cu instrucțiuni pentru soți și pentru slujitori (sclavi), cf. 2:18--3:12 (sfaturile par să aibă în vedere și prezența necreștinilor în aceste familii – case).

Neamurile trebuie să aibă o viață onorabilă între păgâni, ca aceștia să se poată converti (2:12; 3:1, 15-16)

Acceptarea suferinței pe nedrept, în nevinovăție, în calitate de creștini.

Bucurie chiar și în mijlocul încercărilor (1:6-7; 4:12-13)

Urmarea exemplului lui Hristos, îndurarea suferinței nemeritate (1:11; 2:21-25; 3:18; 4:1; 5:9)

Evitarea încălcărilor de lege care merită pe drept pedepse (2:20; 3:16-17; 4:15)

Evitarea răzbunărilor, binecuvântare față de cei care îi persecută (2:23; 3:9; 4:19)

Binecuvântare în suferință și batjocuri (4:14, 16)

2. Apar învățături despre a doua venire a Domnului Isus (repere eschatologice):

Învățături eschatologice: să avem nădejde și să așteptăm răsplata viitoare.

Învierea lui Isus dă nădejde cu privire la moștenirea veșnică, netrecătoare (1:3-4, 11), cu privire la salvare (1:5, 9)

Judecata finală este aproape (2:12; 4:5-7; 5:8)

3. Epistola conține o teologie timpurie, primitivă:
Accentul teologic pare a fi mai puternic decât cel hristologic (accent pe ființa și lucrarea lui Dumnezeu Tatăl mai mult decât pe ființa și lucrarea lui Hristos):
Isus este modelul suferinței, dar Dumnezeu este judecătorul; creștinii sunt „casa lui Dumnezeu”, mai degrabă decât „trupul lui Hristos” (cf. Pavel)
4. Apar forme incipiente ale temelor clasice ale tradiției creștine:
„iubiți-vă unii pe alții” (1:22; 3:8; 4:8; o temă majoră și în Ioan: cf. Ioan 13:34-35; 15:12-17; 1 Ioan 3:11-14; Rom 12:10; etc.)
„născuți din sămânță nepieritoare” (1:23) alludes to John 1:13
„binecuvântați când sunteți batjocoriți” (4:14) cf. fericirile de pe Munte (Mt 5:11; Lc 6:22)
1:20-21 – un posibil crez timpuriu.

3:18-22 un posibil imn creștin timpuriu.¹⁷

5. Argumentul din Scripturile evreiești ocupă un loc important (la fel și la Luca și Matei, sau la Pavel).

1:16 citează Lev 19:2 (cf. Mt 5:48; Lc. 6:36)

1:24-25a citează Isa 40:6-8

2:6-10 citează Isa 28:16; Ps 118:22; Isa 8:14; Exod 19:6; Isa 43:20-21; Hos 1:6-9; 2:23

2:22-25 citează Isa 53:4-9

3:10-12 citează Ps 34:12-16

4:18 citează Prov 11:31; iar 5:5 citează Prov 3:34

13.2 Epistola 2 Petru: Biserica în persecuție

Destinatar, autor și datare

În a doua scrisoare a lui Petru către creștinii de pretutindeni, autorul își dă silința să includă o mulțime de referințe la apostolul Petru, dorind să întărească ideea că este scrisă de el: există, astfel, o introducere ca la carte în care numele autorului este prezentat clar (1:1-2), o referire la martirajul viitor al lui Petru, așa cum l-a profetit Isus (1:14), o menționare expresă a participării apostolului la schimbarea la față a Domnului (1:17-18), o referire la prima epistolă a lui Petru (3:1-2), o referire oarecum suplimentară, necerută de logica textului, la Pavel și scrierile lui (3:15-16).

Ultima subliniere indică un context apostolic primar și a fost bănuită de a fi o încercare de ancorare în autoritatea apostolică a lui Pavel. Pe deoparte, însă, este dificil de precizat în ce fel Petru ar fi avut nevoie de un asemenea transfer de autoritate (De exemplu, Luca în Faptele 15 nu lasă să se înțeleagă că Petru ar fi avut asemenea tendințe; din ce motive, atunci, să și-l fi

¹⁷ J.R. Michaels, „1 Peter”, în P.R. Martin, și P.H. Davids, *Dictionary of the later New Testament and its developments* (electronic ed.), Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2000.

închipuit autorul epistolei pe Petru ca pe o persoană care are nevoie de autoritate suplimentară?); în același timp, menționarea lui Pavel este o referință normală în contextul dat, discuția fiind despre venirea Domnului Isus, un subiect despre care Pavel a scris în 1-2 Tesaloniceni, în Romani, în 1 Corinteni 15, și în care acesta era recunoscut drept un om cu revelații importante din partea Domnului (în mod interesant, lipsește vreo referire la Ioan, cu toate că acesta este, alături de Pavel, cel de al doilea apostol care primește revelații speciale despre timpurile din urmă. Dacă autorul ar fi scris târziu și ar fi dorit să se raporteze la autoritatea apostolică, l-ar fi putut menționa atunci și pe Ioan; dar el pare să facă parte, mai degrabă, din cercurile petrino-pauline, unde se resimte actualitatea și relevanța acestor paralele, cf. Luca, Apolo, Barnaba etc.). Astfel, dacă epistola nu este scrisă de Petru în mod direct, ceea ce nu se poate exclude aprioric,¹⁸ atunci secretarul sau redactorul ei a fost foarte aproape de Petru și era foarte pătruns de învățătura acestuia.

Chiar dacă limbajul este neobișnuit pentru NT (numeroase expresii rare în NT, *hapax legomena*), chiar dacă transmiterea textului s-a făcut cu numeroase variante (acestea însă, ar atesta mai degrabă o origine timpurie și o copiere repetată, într-un timp de lipsă a mijloacelor necesare, decât o origine târzie),¹⁹ epistola este așezată destul de bine în cadrul secolului întâi după Hristos. Din astfel de motive, se poate propune ca dată a scrierii perioada dinaintea epistolelor lui Ioan și a

¹⁸ Între cele două epistole apar asemănări importante (teme, stil repetitiv). Așa cum spune Bigg, nici un document din NT nu se aseamănă așa de mult cu 1 Petru, cum se aseamănă 2 Petru. Aceasta, este o dovadă în favoarea provenienței petrino-pauline a scrisorii. Este posibil, astfel, ca Petru să le fi scris pe amândouă el singur, sau cu ajutorul unui secretar.

¹⁹ C. Bigg, *A Critical and Exegetical Commentary on the Epistles of St. Peter and St. Jude*, Edinburgh: T&T Clark, 1902, 211.

Apocalipsei, perioada de mijloc și de final a primului secol după Hristos, adică decadele 60-80.²⁰

În aceeași vreme, Biserica aspira la răspândire în întregul imperiu roman, în lumea de limbă greacă (*oikoumene*) și dezvolta o teologie de rezistență în vremuri de persecuție. Această teologie primară este, în mod evident, una de tip apocaliptic și confirmă predicarea apostolică și mărturia generală a NT, adică, din nou, perioada de mijloc a secolului întâi (tocmai E. Käsemann, însă, pentru care apocalipticul este matricea NT, găsește de comentat că 2 Petru nu este chiar atât de apocaliptic, deoarece ar avea o teologie care nu pune accentul pe venirea Domnului, ci pe apoteoza omului, pe glorificarea celui credincios: cf. 1:3-4.²¹ Totuși, o asemenea glorificare nu este amintită fără referire la primejdiile nimicirii veșnice, cf. 3:13-17, iar capitolele 2 și 3 fac foarte limpede că este vorba de sfârșitul lumii și despre judecată, despre venirea mântuitorului.

Prin toate aceste accente, epistola dovedește un spirit elenist pronunțat, o bună cunoaștere a limbii grecești, a vieții lui Petru, o teologie creștină timpurie îmbibată cu idei eleniste.²²

²⁰ Pentru Bauer, expresia „părinții noștri” din 3:4 (*hoi pateres*) ar fi o referire la mai multe generații de creștini care au murit (acest detaliu ar plasa scrierea epistolei undeva în secolul 2-3). Argumentul legat de creație și judecata finală, stă împotriva acestei interpretări, însă, deoarece mai degrabă este vorba despre generații succesive de oameni, de la potop încoace (cf. 3:4, „... vor zice: Unde este făgăduința venirii lui? Căci de când au adormit părinții noștri, toate rămân așa cum erau de la începutul zidirii!” (Walter Bauer și alții, *A Greek-English Lexicon of the New Testament*, 2nd ed., Chicago: University of Chicago Press, 1979, 635).

²¹ Philo și Josephus folosesc un limbaj asemănător celui din versetele 1:3-4, ceea ce face foarte verosimilă scrierea epistolei în timpul lui Petru, la mijlocul sec.1 dH. Cf. H. Marshall, St. Travis, I. Paul, *Exploring the New Testament. The Letters and Revelation*, vol. 2 London: SPCK, 2002, 282.

²² Și R. Bauckham observă această îmbinare interesantă între eschatologie iudaică și gândire elenistă (R. Bauckham, „2 Peter”, în R.P. Martin și P.H. Davids, *Dictionary of the later New Testament and its developments*, Downers Grove, IL: IVP, 2000. Astfel, 2 Petru vorbește despre idei grecești

Departa de a reprezenta rodul unei tradiții coapte, târzii, care se promovează singură și în chip dogmatic, ea este expresia unui creștinism în expansiune, în timpul căruia NT și tradiția sa erau foarte la început, și când nu exista un limbaj unitar: este interesant că autorul este gata să se refere la carta lui Enoh, în mod indirect, și să construiască o teodicee bazată pe VT, după cum este gata să discute și despre destinul creștinilor de a fi părtași la firea dumnezeiască, cf. 1:4).²³

Mulți dintre Părinții Bisericii au acceptat această epistolă ca apostolică și asociată cu Petru, chiar dacă nu neapărat scrisă de el (cf. Origen, Athanasius), alții au exprimat pe față îndoieli că ar putea proveni direct de la Petru (cf. Eusebius, Ieronim).²⁴ Așa cum se știe, epistola a fost acceptată în canon pe baza atitudinii general favorabile. Numită „a doua epistolă a lui Petru” ea este recunoscută, astfel, ca fiind un document apostolic major, inspirat divin, și așezat ferm în contextul lucrării lui Petru și a celorlalți apostoli, în contextul expansiunii Bisericii din a doua jumătate a primului secol dH.

Structura epistolei 2 Petru

Epistola lui Petru este o epistolă-testament, care atrage atenția asupra primejdiilor ce vin peste cei credicioși și încearcă să-i încurajeze, să-i echipeze cu argumente solide împotriva învățătorilor falși, a batjocoritorilor, a ispitelor și încercărilor cu care se vor întâlni. Structura argumentului

cum sunt virtuțile, împărtășirea naturii divine (cap.1), dar are imagini clar iudaice despre dreptatea lui Dumnezeu și sfârșitul lumii (cap. 2-3).

²³ Vezi discuția din D.A. Carson, D.J. Moo, și L. Morris, *An Introduction to the New Testament*, Grand Rapids, MI: Zondervan, 1992, 441-442; cf. E. Käsemann, *Essays on New Testament Themes* London: SCM, 1964, 169-195.

²⁴ Ieronim acceptă scrisoarea 2 Petru. Eusebius este îndoielnic, dar indică faptul că majoritatea o acceptă în canonul NT (cf. Guthrie, *New Testament Introduction*, 808). Canonul Muratori nu le menționează nici pe 2 Petru, nici pe 1 Petru, ceea ce arată ca este o scăpare ce le afectează pe amândouă, în mod egal.

urmează destul de bine împărțirea în trei capitole a epistolei și se pot observa următoarele elemente retorice:

Introducere:

Praescriptio: De la Simon Petru, rob și apostol, 1:1a

Adscriptio: Către cei de aceeași credință, 1:1b

Salutatio: Har și pace, 1:2

Proemium: Avem ce trebuie pentru o viață sfântă,
1:3-4

Exhortatio: 3x „de aceea”:

De aceea, străduiți-vă, 1:5-9

De aceea, întăriți-vă chemarea, 1:10-11

De aceea, vă voi aduce aminte, 1:12-21
(*exhortatio* – *narratio*; testamentul lui Petru).

Conținut:

Creștinii trebuie să facă față greutăților și să se pregătească pentru ziua Domnului

Probatio 1: Vor veni învățătorii falși, 2:1-3
dar VT arată că Dumnezeu va face dreptate și îi va pedepsi, 2:4-16

Exhortatio 1: Acuzări împotriva învățătorilor falși, 2:17-22

Probatio 2: Vor veni batjocoritorii și disprețuitorii, 3:1-7
Dar știm cum lucrează Domnul în istorie,
El are răbdare și va aduce judecata, 3:8-10

Exhortatio 2: Fiți oameni sfinți, 3:11-13

Încheiere:

Exhortatio: Străduiți-vă să fiți sfinți, 3:14-18a

Doxologie: Creșteți în har, a lui să fie slava etc., 3:18b

Din punct de vedere al genurilor literare, R.J. Bauckham observă caracterul clar de scrisoare (secțiunile S1 – introducere, și S2 – final), dar și o împletire interesantă de elemente apologetice (A), elemente specifice genului evreiesc al testamentului patriarhal (T), și pasaje de sfătuire (E, exhortație):²⁵

- S1: Adresă și salutări, 2 Pet. 1:1-2
- T1: Tema: testamentul lui Petru despre etapele vieții practice de rodire (1:3-11), tema scrisorii
- T2: Ocazia scrisorii: testamentul lui Petru despre importanța amintirii profețiilor, 1:12-16
- A1: Prima apologie: noi știm mesajul despre venirea Domnului, 1:16-21
 Răspuns 1: am fost acolo, cu Isus, 1:16-19
 Răspuns 2: știm că profețiile sunt inspirate divin, 1:20-21
- T3: Petru anunță venirea învățătorilor falși, 2:1-3a
- A2: A doua apologie, 2:3b-10a
 Răspuns 3: Dumnezeu nu va uita să aducă pedeapsa, 2:3b-10a
- E1: Petru denunță învățătorii falși, 2:10b-22
- T4: Petru anunță venirea celor batjocoritori, 3:1-4 (inclusiv obiecția a patra, v. 4).
- A3: A treia apologie: 3:5-10
 Răspuns 4: ei se fac că nu știu, 5-7
 Răspuns 5: Dumnezeu are răbdare, 8-10
- E2: Sfătuire la o viață sfântă, 3:11-16

²⁵ R. J. Bauckham, *Jude, 2 Peter*, WBC; Waco, TX: Word, 1983; *idem*, „2 Peter: An Account of Research,” *ANRW II.25.5* (1988) 3713–3752. Structura aceasta este adoptată și de Marshall et al, *Exploring the NT*, 281.

S2: Concluzie, 3:17-18

Temele generale ale Epistolei 2 Petru

Temele caracteristice ale epistolei includ grija pentru a face față bine încercărilor din prezent (o temă prezentă și în 1 Petru), interesul pentru venirea Domnului și pentru o concepție apocaliptică unificatoare asupra istoriei (cf. 1 Petru), pentru identitatea și calitatea etică a creștinilor care trebuie să devină maturi și sfinți (cf. 1 Petru), pentru împlinirea dreptății divine (o temă împărtășită cu epistola lui Iuda, la fel ca și tipul de argument din VT), demascarea învățătorilor falși (cf. Iuda).

Referirea la participarea lui Petru pe muntele schimbării la față, când s-a auzit vocea lui Dumnezeu Tatăl, din ceruri, confirmând identitatea și lucrarea lui Isus, este un pasaj rar, cu mare forță apologetică, bazat pe experiența apostolică a lui Petru. Unii autori o văd drept o supralicitare a istoriei, ca autorul să poată fi identificat bine cu Petru (deși nu ar fi fost Petru). Tipul acesta de referințe este, într-adevăr, rar în NT (însă câți dintre autorii epistolelor NT au fost martori oculari la evenimentele vieții lui Isus? Pavel, cu siguranță, nu.) dar nu fără paralele. Și Ioan, un alt martor ocular, își făcuse un obicei din sublinierea acestei participări și o menționează și în evanghelie (Ioan 1:1-18), cât și în prima sa scrisoare (1 Ioan 1:1-3, cf. 2 Petru 1:17-18). Deoarece nimeni nu contestă paternitatea lui Ioan în aceste lucrări, nici eficacitatea apologetică a unei experiențe reale lângă Hristos, se poate întreba cu bună dreptate, de ce ar trebui pus sub semnul întrebării un asemenea demers în 2 Petru. După cum se vede, era o trăsătură majoră a discursului apostolic al celor doisprezece.

Apropierea de tonul și subiectele scrisorile pastorale ale lui Pavel este demnă de luat în considerare, fiind prezentă pe mai multe niveluri (interes etic, interes apocaliptic, interes apologetic și de confruntare a învățătorilor falși, interes în

predarea Scripturii – a tradiției apostolice etc.).²⁶ Într-un fel aceasta leagă datările epistolelor și plasează scrierea lor în aceeași perioadă. Referințele la scrisorile lui Pavel, tratate ca scripturi, *grafai* (3:15-16), nu indică neapărat prezența unei colecții exhaustive, a unui corpus paulin complet. Așezarea în istorie (*Sitz im Leben*) pare să fie, mai degrabă, de colectare a scrisorilor lui Pavel, la începutul procesului de canonizare a NT, când – după cum se vede, exista și un sprijin reciproc din partea autorilor de mărturii apostolice majore (nu doar generația a doua a intervenit în colectarea și precizarea NT, dar și apostolii și evangheliștii, mai devreme, au avut o contribuție aparte în desemnarea lucrărilor canonice). Problematika scripturii apare și într-un alt mod interesant, când 2 Petru se pronunță asupra inspirației divine a acestora (1:20-21, cf. 2 Tim. 3:16).

Așa cum se poate observa învățătorii falși sunt descriși în mod asemănător cu prezentarea din Epistola lui Iuda. Poate fi o formă incipientă de gnosticism,²⁷ cu atât mai periculoasă cu cât strica mărturia creștinilor în două privințe majore:

²⁶ Expresii cum sunt „mintea sănătoasă” (3:1), „să vă aduc aminte” (1:13, 3:2), „străduiți-vă, dați-vă silința” (1:5, 3:14) indică un caracter pastoral pronunțat, precum și o legătură evidentă cu tonul și subiectele din scrisorile pastorale ale lui Pavel (1-2 Timotei, Tit).

²⁷ Guthrie este sceptic în privința caracterului gnostic al ereziei din 2 Petru (Guthrie, *New Testament Introduction*, 848), și la fel este și Bauckham (R. Bauckham, „2 Peter”, *DLNTD*). De fapt, descrierea ereziei ca o formă de gnosticism reflectă faptul că s-a luat deja o opțiune de datare a scrisorii, anume în al doilea secol dH. În text, însă, nu există dovezi despre vreo amenințare gnostică evidentă. Se poate vorbi, deci, cel mult despre un gnosticism incipient. Cf. și R.A. Cole, *Galatians, Tyndale New Testament Commentaries*, Grand Rapids: Eerdmans, 1965, 24, care propune o apropiere de problemele ereziei din Galatia (deși acolo era un atac din partea învățătorilor iudaizanți). Epistola către Coloseni ar reprezenta un alt reper important, pentru că și acolo este vorba despre o erezie mixtă iudaică elenistă, apropiată de gnosticism dar și caracterul inițiativ al religiilor misterelor. În timp ce, învățătorii falși din Coloseni par să fie adepți ai ascetismului, cei din 2 Petru (ca și din Iuda) par să fie dedați unei vieți de plăceri și disipare.

dovedeau un spirit rebel, nesupus autorității (fie bisericеști, fie statale), și o viață supusă poftelor trupești, cu care îi ademeneau și pe alții. Răspunsul epistolei 2 Petru le stă împotrivă într-o scrisoare bine scrisă din punct de vedere retoric, cu o teologie autoritară și un limbaj mixt (iudeo-elenist, apocaliptic-etic), într-o scrisoare scrisă cu responsabilitate și viziune apostolică.

13.3 Teme și teste pentru 1-2 Petru:

1. Observați temele comune din 1-2 Petru:
Ce versete vorbesc despre inspirația Scripturii?
Ce texte vorbesc despre rămânerea în sfințenie și înfruntarea greutăților?
Ce versete vorbesc despre dragostea de frați?
2. 1-2 Petru au informații rare despre o serie de evenimente majore: moartea și învierea lui Isus, închisoarea îngerilor, dorința îngerilor de a înțelege istoria umană etc. Identificați versetele și comentați sursa acestor informații.
3. Ce legături vedeți între 1 Ioan și 2 Petru în ce privește avertizare despre învățătorii falși?
4. Explicați referința la Babilon din 1 Petru.
5. Cum este descrisă ziua judecății în 2 Petru?
6. În ce fel sunt prezentați învățătorii falși în 2 Petru?
7. Aduceți dovezi pro și contra plasării epistolei 2 Petru în a doua jumătate a secolului 1, pe deoparte, și prima sau a doua jumătate a secolului 2.